

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЛІТЕРАТУРИ ІМ. Т.Г.ШЕВЧЕНКА

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ У ПОЛУМ'І ВІЙНИ: УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА СПРОТИВУ

Колективна монографія

Київ
2024

Колективну монографію підготовлено в рамках програми НАН України «Наукові і науково-технічні (експериментальні) роботи за пріоритетним напрямом “Українське суспільство в умовах війни, повоєнної трансформації та європейської інтеграції” на 2023–2024 рр.» за темою «Українська культура спротиву в умовах повномасштабної війни».

Наукова редакція академіка НАН України Миколи Жулинського

Рекомендувала до друку вчена рада Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України (протокол № 7 від 13 червня 2024 р.)

Рецензенти:

Павло Михед – доктор філологічних наук, професор, головний науковий співробітник Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України;

Василь Пахаренко – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри української літератури та компаративістики Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького;

Валентина Соболев – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри україністики Варшавського університету.

Н44 **Незалежність у полум'ї війни: українська література спротиву :**
колективна монографія / за наук. ред. Миколи Жулинського. Київ :
НАН України, Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка, 2024. 460 с.
ISBN 978-617-14-0279-9

У колективній монографії досліджено українську літературу як чинник інтелектуального протистояння імперським вторгненням, проаналізовано окремі твори літератури спротиву в історико-культурній тяглоті, зокрема розглянуто тексти, які з'явилися після 24 лютого 2022 року. Українську літературу проаналізовано як формотворчий складник та рушій процесів націєтворення; досліджено явища, тенденції, тематику й проблематику літератури від кінця XVIII століття до сучасності у загальному культурно-мистецькому українському та європейському контекстах.

УДК 82.09:821.161.2"2022/"

Усі права застережено.

*Копіювання, сканування, запис на електронні носії і тому подібне
будь-якої частини видання заборонено*

Сніжана Жигун,

доктор філологічних наук, доцент
Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України
вул. М. Грушевського, 4, м. Київ, 01001
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
вул. Лук'яненка, 13-б, м. Київ, 04207
e-mail: s.zhyhun@kubg.edu.ua
ORCID <https://orcid.org/0000-0003-1193-2949>

ДЕКОНСТРУКЦІЯ НАРАТИВУ ПРО ВЕЛИКУ ВІТЧИЗНЯНУ ВІЙНУ В СУЧАСНІЙ ЖІНОЧІЙ ЛІТЕРАТУРІ¹

Деколонізація культурного простору передбачає заперечення радянських наративів, зокрема про так звану Велику вітчизняну війну. У дослідженні простежено вплив жіночої літератури на процеси деколонізації української культури. Проаналізовано жіночий досвід, представлений у сучасній українській жіночій романістиці (участь у бойових діях, перебування на окупованій території та депортація), порівняно його із реальним досвідом, відновленим у працях істориків. Простежено, як українські жіночі романи про Другу світову війну заперечують радянські наративи, та як їх образи й ідеї формуються під впливом сучасної ситуації. Пам'ять про досвід жінок-комбатантів розглянуто на прикладі романів «Музей покинутих секретів» Оксани Забужко та «Бо болить» Євгенії Сенік. Деконструкцію пам'яті про окупацію проаналізовано на основі романів «Амадока» Софії Андрухович, «Неймовірна. Ода до радості» Ірен Роздобудько, «Її порожні місця» Анни Грувер, «Я, ти і наш мальований і немальований Бог» Тетяни Пахомової та «Він звав її Сандрою» Дарини Гнатко. Ці твори звертаються до досвіду національної боротьби, Голокосту та співжиття з окупантами. Досвід депортації висвітлено на ма-

¹ Розділ розвиває ідеї, що були раніше сформульовані у статтях: Zhygun S. Stories of our Grandmothers: How Modern Ukrainian Women's Literature Deconstructs the Soviet Myth about the Great Patriotic War // Балканистичен Форум. 2024. (2). Р. 84–101; Жигун С. Прикрашений, маргіналізований, недоосмислений: жіночий досвід в українській жіночій прозі про боротьбу УПА // Слово і Час. 2024. № 3. С. 52–68.

Зміст

Микола Жулинський

ЗА СВОБОДУ ВИХОДИМО ПРИ СЛОВІ

Незалежність у полум'ї війни 3

РОЗДІЛ 1 31

Ярослав Мишанич

УКРАЇНСЬКИЙ ІСТОРИКО-ПОЛІТИЧНИЙ ПАМФЛЕТ

ЯК ФОРМА КУЛЬТУРНОГО СПРОТИВУ

КІНЦЯ ХVІІІ – ПОЧАТКУ ХІХ ст. 31

Олександр Боронь

ХУДОЖНЄ ОСМИСЛЕННЯ ЕКСПАНСІОНІСТСЬКИХ ВОЄН

У ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА..... 77

Алла Швець

«КОЛИ ВІЙНА НЕЛЮДЯНА КРИВАВА...»:

ФРАНКОВА ПОЕТИЧНА ВІЗІЯ ВІЙНИ

В КОНТЕКСТІ ЙОГО ЖИТТЄТВОРЧОСТІ..... 121

Надія Бойко

ПЕРЕ-/ПРО-ЖИВАННЯ:

ПЕРША СВІТОВА ВІЙНА ОЧИМА УКРАЇНЦІВ 169

РОЗДІЛ 2 198

Людмила Тарнашинська

У ПОШУКАХ «ОЗОННОЇ ПРАВДИ»: ПОЕТИЧНЕ СЛОВО

ЯК УТВЕРДЖЕННЯ СВІТОГЛЯДНИХ ДОМІНАНТ

НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ 198

Ірина Приліпко

ВІЙНА ЯК РЕАЛЬНІСТЬ І СПОГАД

У ЩОДЕННИКУ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА 257

Вадим Василенко

ПОРАХУНКИ З ІМПЕРІЄЮ:

МОДЕЛЬ ІМПЕРСЬКО-КОЛОНІАЛЬНИХ ВЗАЄМИН

У РОМАНАХ «МАЛЬВИ», «ЖУРАВЛИНИЙ КРИК»,

«ЧЕТВЕРТИЙ ВИМІР», «ОРДА» РОМАНА ІВАНИЧУКА..... 306

РОЗДІЛ 3.....	344
<i>Сніжана Жигун</i> ДЕКОНСТРУКЦІЯ НАРАТИВУ ПРО ВЕЛИКУ ВІТЧИЗНЯНУ ВІЙНУ В СУЧАСНІЙ ЖІНОЧІЙ ЛІТЕРАТУРІ.....	344
<i>Тетяна Белімова</i> ПАМ'ЯТЬ ПРО ВІЙНУ: БІЖЕНСЬКІ ГОЛОСИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ	375
<i>Володимир Поліщук</i> «КИШИТЬ ВІЙНА. Й ЗАПРОДАНЦІ КИШАТЬ...»: ТЕМА ЗРАДИ В НОВІТНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МІЛІТАРНІЙ ПОЕЗІЇ.....	401
<i>Наталія Левченко</i> КАНОНАДА ЧИ МУЗИКА: ІНТЕРМЕДІАЛЬНІ ЗБІРКИ ЛЕОНІДА ЛОГВИНЕНКА	420